

Haugianerkvinnen Sara Oust. Noen omtalte hendelser

De nedenstående hendelsene er omtalt i flere kilder, men det er kun tatt med utdrag fra en av dem. Dette bortsett fra besøket på Nordaune gård.

Hallvard Gunleikson Heggteveit. «Den norske Kirke i det nittende Aarhundrede: et Bidrag til dens Historie. Bind 1: Haugianismens Tid: første Halvdel, 1796-1820». Utgitt i 1911

- «I Vindgelen, Anneks til Tolgen i nordre Østerdalen, levede for henved 100 Aar siden en Kvinde ved Navn Sara Ousten, (undertegnede anmerkning: Her vises det til fotnote 137: «Meddelelser fra Kirkesanger Sv. Østvang i Vindgelen og især samtidig Optegnelse af Haugianeren Carsten Ottesen») som virkede til stor Velsignelse ikke alene inden sin Egn, med ogsaa i flere andre Bygdelag. «Hun blev født 1777 (undertegnede anmerkning: Født 1778) paa Fædrengaarden Ousten» eller Vindgelen søndre og var den ældste av to Søstre; begge omtales som meget begavede, især Sara. Om hendes Hjem og Ungdom vides kun, at forældrene var agtværdige Gaardsfolk, der opdrog sine Børn til Arbeidsomhet, Nøisomhed og Sædelighed. Sara siges å have lagt for Dagen kristelig Interesse allerede fra Barndommen af; men hun blev vagt ved H. N. Hauge, som engang reiste over «Vindgjela» Kobbergruve. Guds ord tog snart dype Rødder i hennes modtagelige Sind, og det varede ikke længe, før hun begyndte at bekjende sin Tro for sine Slægtninger og nærmeste Omgivelser», s. 228
- «Hendes Venner havde Betænkeligheder ved, at hun holdt Opbyggelser og henvendte sig til Hauge for at faa vide, hvad han mente. Denne spurgte: «Tror I at hun er skikket til at veilede andre?». Herpaa svarede de ubetinget «Ja». «Er hun dygtig og flittig i sitt jordiske Kald?». «Ja, hun staar over de andre». «Da kan I uhindret lade henne tale!» var Hagues Svar», s. 229. (Undertegnede anmerkning: Det vises til fotnote 138. «Mundtlige Meddelelser fra Gammel Tyldøl efter Tradition paa Stedet)
- «For sin Tro og Bekjendelse maatte hun lide adskillig Forfølgelse», s. 229
- «Engang var hun paa Besøg i Nabobygden Tønset hos et Par kristelige Venner, Ægtefolkene Bersvend og Guri Holen som Forfatteren N. Østgaard i sin «Fjeldbygd» saa symphatisk har skildret fra deres yngre Dage. Her sad hun sammen med dem og netop sang en Salme i den af Hauge udgivne «De sande Kristnes utvalgte Salmebog», da Presten paa Stedet, Provst Andreas Fuglesang Dircks (1763-1828), der havde hørt Nys om hendes Besøg, kom stormende ind. Han rev Bogen fra hende, kastede den paa Ilden og gav hende et Par dygtige Ørefigen. Konen i huset, som sad tæt ved, fikk ved Hjælp af en Kjep karret Bogen til sig, og den var til deres Forundring uskadt. Provsten skjældte og larmede imidlertid dyktig en Stund; men da han intet videre Svar fik, taug han endelig og nærmede sig Døren. Men pludselig stansede han, vendte sig mot Sara og sagde: «Du synes vel, at jeg har gjort dig Uret og handlet ilde mot Dig? «O, nei» svarede denne; «det kan ei skade mig; thi jeg tror, at alt, hvad Herren lader mig vederfares, skal tjene mig til Gode; men det forekommer mig, at Provsten har handlet Ilde mot sig selv. Ved dette Svar brast han i Graad, vendte sig om og gik ud», s. 229. (Undertegnede anmerkning: Det vises til fotnote 140. «Samtidige Optegnelser af Carsten Ottesen. Meddelelser af Kirkesanger Sv. Østvang og Lærer H. N. Trøen i Tønset)
- «Det fortælles, at hun en gang sammen med Esten Olsen Røe fra Vindgelen foretog en reise til Opdal i søndre Trondhjems Amt for der at træffe Hauge i Anledning af Spøragsmaal om Fremgangsmaaden ved Opbyggelser eller Samlingerne, som de helst kaldtes i hendes Hjembygd», s. 229

- «En anden Gang, formentlig i 1803, reiste hun og en kristelig Veninde omkring i Guldalen for at bekjende sin Tro. Under sin Vandring her kom de til en Gaard, Nordaunet i Holtaalen, hvor Husets Folk var vakte, men af mangel paa aandelig Veiledning havde henfaldt til Sværmeri, ja en af dem var endog angrepen af Religiøst Vanvid. Ved Samtale, Sang og Bøn lykkedes det Sara Ousten og hennes Ledsagerske at rettlede de stakkels Folk, saa de kom til Besindelse og blev sunde i Troen. Deres Hjem blev fra den Tid af et Midtpunkt for kristeligt Liv og Virksomhed i Bygden, og der har saavidt vides indtil denne Dag været kristeligsinnede Mennesker paa denne Gaard (undertegnedes anmerkning: Det vises til fotnote 141 «Meddelser af Kirkesanger Sv. Østvang»), s. 229 og 230
- «Det siges at hun var kjendt og agtet i vid Omkreds. Iethvertfald har hendes Minde bevaret sig forunderligt friskt og levende intil nu, ikke alene i Hjembygden, men ogsaa paa andre Steder, hvor hun virkede», s. 230
- «Da hun (undertegnedes anmerkning: Randi Hevle) drog ud, blev hun kjendt med den før omtalte troende Pige Sara Ousten fra Vingelen i nordre Østerdalen. De havde begge annammet Naadegaver af Gud, især utmærkede Sangstemmer. Under sine vandringer i søndre Trondhjems amt kom de en gang til en Gaard, hvor der boede en Lensmand. Uden at ane noget Ondt bad de om Logi. Da han forstod, at de hørte til Hauges venner, sagde han: «Jo da, I skal faa Herberge, men jeg skal ikke slutte Eder i «Bolt og Jern» før i Morgen». Han satte dem da i Arrest i to Dage. Randi har senere fortalt til en af sine Sønner: «Om vi var bundne paa Hænderne, saa kunde han dog ikke lukke vor Mund; vi sang, bad og talte, saa Lensmanden selv ble bevæget, løste Baandene, og satte os på fri fod», s. 251

Jens Halstein Nygård. «Haltdalen og haltdalingen». Bind 1. Utgitt av Bygdeboknemnda for Haltdalen i 1949

- «Det var Ole Nordaune og hans hus som først ble grepet av Hauges lære her i bygda». «Sent og tidlig grublet han over disse menneskelivets viktigste spørsmål». (Undertegnedes anmerkning: Syndenes forlatelse, tro, bli salig og omvendelse)
- «Det vaktet alvorstanker hos familien - og lengsel etter omvendelse»
- «Vinteren 1800-1801 satt Ole og broren Esten ofte og samtalte om disse spørsmål, men uten at de kom til klarhet». «Tvert imot ble deres åndelige tilstand mer og mer mørk, særlig hos Ole. Til slutt brøt det ut i fullstendig vanvidd. Under et anfall av dette kom Ole til å mishandle Esten stygt. Også en tredje bror, Anders, fikk noe mèn. Denne sørgelige tragedien i Nordaune er utførlig omtalt på annet sted i boka»
- «Ole ble nå bundet og holdt i forvaring»
- «Presten i bygda skulle jo ha vært den nærmeste å sende bud etter, men han var en verdsligsinnet rasjonalist. Det kunne ikke falle noen engstet sjel inn å henvende seg til ham for å få lys i sin salighetssak. Prestene betraktet vekkelsen bare som svermeri. Enkelte av dem anbefalte offentlig at den skulle motarbeides og utryddes ved årelating og dans»
- «Klokker Erling Mortensen fra Tolga ble budsendt til Nordaune, men han var ikke den rette mannen»

- «Da det hadde gått ei tid, kom det to unge jenter til Nordaune. Det var Sara Ousten fra Vingelen og Randi Hevle fra Oppdal. Dette var antagelig i 1802. Jentene var blitt omvendt ved å høre Hauge, Randi under Hauges besøk i Oppdal i 1801 og Sara da Hauge en gang gjorde en avstikker til kobbergruva i Vingelen». «Begge var utstyrt med rike nådegaver, og særlig vitnet de med den vakre sangen sin»
- «Disse jentene kom da til Nordaune sent en kveld, trøtte og slitne etter reisa. De ble mottatt som Herrens sendebud. Etter at de hadde sunget og bedt kveldsbønnene sine, gikk de til sengs og sovnet straks. Folk på gården trodde at disse lyse, vakre jentene var to engler som Gud hadde sendt til hjelp i den åndelige nød. De gikk derfor opp på rommet til jentene for å se om det ikke skulle være en stråleglans over hodene deres. Men, nei! Jentene lå der i sin gode, trygge søvn akkurat som andre mennesker»
- «Da jentene vakna næste (undertegnede's anmerkning: Skrivefeil hos forfatter) dag, forsøkte de under samtale, bønn og sang å veglede disse stakkars villfarne. Jentene fortalte hva de sjølve hadde opplevd, og vitnet på sin enfoldige måte om vegen til livet. De ble på Nordaune noen dager»
- «De bekymrede sjeler løstes fra syndens og vanviddets knugende byrde». «De ble lykkelige, varme kristne på Nordaune»
- «Tragedien i Nordaune - og en noe liknende hendelse i Leksviken på samme tid - ble utbasunert i avisene over hele Norge og Danmark, ja til og med i Tyskland. Det gjaldt jo å finne bevis for de skadelige følger av Hauges lære. Hauge har sjøl omtalt disse hendelsene i ei av bøkene sine»
- «Det ble reist tiltale mot Ole Nordaune, men han ble frifunnet som utilreknelig i gjerningsøyeblikket. Etter vekkelsen ble imidlertid Nordaune et fredlyst sted - et åndelig lyspunkt og haugianismens faste borg i Haltdalen». «Ole Nordaune ble kjent vidt utover»
- Ole Nordaunes datter Ragnhild ble sendt til Hans Nielsen Hauge på Bakkehaugen. Da var hun 17 år. Hauge satt fengslet, men hun fikk være der av på grunn av helseproblemer. «Foruten at hun skulle være tjenestejente, var det også hensikten at hun skulle bli styrket i troen». På Bakkehaugen traff hun en annen haugianer, Ole Sivertsen. De ble gift og bosatte seg på Røros. Deretter bodde de blant annet på Tynset

**Arne O. Bakken. «Haugianerne i Nord-Østerdal de første årene og lederen Sara Oust 1778-1822»
Utgitt i 1973. Revidert i 2011**

- «På Tolga var Nicolai Brønning sokneprest i denne tida fram til 1907 da han døde. Under bispevisitasen i 1806 karakteriserer biskop Beck han som «en ærverdig Olding, men hans nesten uttømte Helbred tillade han ikke meget lenger at bære Embetets Byrder». Brønning var i motsetning til de fleste av sine kolleger ikke rasjonalist, men forfektet en ortodoks oppfatning av den kristne tro. Han gikk derfor imot at den nye evangeliske salmebok, som kom i 1799 skulle brukes i hans kall, bl.a. fordi ord som Djevel og Satan var visket ut i den. Men dette til tross inntok han en kjølig holdning overfor Hauges venner. Som de andre prestene syntes han nok at haugianernes virksomhet var et inngrep i hans oppdrag og ansvar. I en innberetning fra 3. august 1804 kaller Brønning vekkelsen et «Onde». Riktignok var han glad for at de vakte møtte opp i kirken og holdt sangen oppe. For tross all motstand fra prestene var Hauge og hans venner ivrige kirkegjengere. Selv om de i prekenene fikk liten næring til sitt religiøse liv fulgte de denne regel»

- «En gang vennene på Tolga hadde besøk av Sara hadde Brønning oppsport deres forsamlingssted. Han kom inn og satte seg ved døra. Vennene visste ikke riktig hvilket ærend presten hadde og fryktet at han skulle forby videre sammenkomster, hvilket han kunne gjøre etter Konventikkelplakaten av 1741. Da var det en av vennene straks ba Sara om å synge salmen:

Jeg er hos Gud i naade
hva skader verden mig
om den en stund faa raade
og stænge vil min veg

Presten ble grepet av sangen hennes og gikk ut igjen like mild og fredelig som han kom. Senere en gang traff Brønning Sara i et bryllup i Vingelen. Han ba henne da synge den samme salmen en gang til, og det er sagt at presten takket med tårer i øynene»

Randi Krohn. «På sporet etter haugianere i Østerdalen». Hamar Arbeiderblad 22.08.1963

- «Fogden over Østerdalen er meget interessert i å høre hva hytteskriver Irgens mener om haugianernes arbeid med skjerpet og om sjansene til lønnsom drift. I amtmannsarkivet fant jeg også et brev fra ham til fogden datert 17. aug (undertegnedes anmerkning: Skrivefeil hos forfatter) 1804»
- «Den ommeldte Sara kaldte jeg engang til mig (undertegnedes anmerkning: Hytteskriver Irgens). Jeg anstillede mig begierlig efter undervisning af Hans Nielsens Bøger. Det lyktes mig. Jeg fikk laant nogle, men fandt deri intet andet end en Mængde Bibelske Sprog, mest af de Apochryphiske Bøger og endeel andet ufornuftigt misk mask, hvoriblandt Præster og Officerstanden i almindelighed vare lastede. Til vederlag laanede jeg hende Stiftsprovsten Dr. Bechs Raad og Advarsel imod den ulykkelige smidtsomme Syge, Sværmere og dets bedrøvelige virkninger, udgivet i Trondhiem 1802, hvori hun gennemlesede nogle Blade, hvorpaa hun sendte mig den tilbage med Udladelse: «at den var deres Lærdom imod, og siden har jeg ei seet hende»»

Olaf Røst. «Ragnhild Tjønmoens Slægt». Dagsposten 21.03.1884

- «Præsten Dircks paa Tønset, der var Indehaver af Sognekaldet imellem 1798 og 1818, var en afgjort Modstander af «Læseriet. Hans Uvilje i den Retning gik saa vidt, at han under selve Konfirmand-Undervisningen trak de tre Kvinder frem ved Navn og rev ned paa deres Vækkelses-Arbeide - i Børnenes Overvær»
- «Engang indfandt Præsten sig paa en «Samling» i Holen. Sara Usten holdt Bøn, da han kom. Han afbrød paa en voldsom Maade Andagten og tog et finstilet Testamente op af Lommen og bad hende læse op af samme; med klar, flydende Stemme læste hun flere Vers i den hellige Bog, meddens den dybeste Stilhed herskede i Forsamlingen; hun klarede sig altsaa paa en udmærket Maade fra denne Prøve»
- «Dircks tilhørte den fritænkerneske Retning, og for at faa sagen i Gang, betalte han sine Tjenere, for at skulde slide og slæbe den Dag som ellers i Ugen. Endvidere hadde han et svare Stræv med at faa indført en «Spørsmåalsbog», der skulde lære Tønsetingerne den nye Moral, som «Oplysningstidens» Talsmænd lovpriste i saa høie Toner»

- «Bogen blev nok ogsaa nyttet en Del af Konfirmand-Ungdommen. De senere Præster i Bygden har heller ikke vist sig synderlig venlige mod Hauges Tilhængere»

Hamar, 05.05.2022

Ingrid Petronille Røe